

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om försök med påbyggnadsexamina vid yrkeshögskolorna och till vissa lagar i samband med den

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I propositionen föreslås att det stiftas en lag om försök med påbyggnadsexamina vid yrkeshögskolorna. Syftet med försöket är att inhämta erfarenheter för att utveckla påbyggnadsexamen. Försökstillstånden skall beviljas av undervisningsministeriet. Påbyggnadsexamina skall enligt förslaget omfatta 40—60 studieveckor. I lagen skall dessutom ingå bestämmelser om villkoren för beviljande av tillstånd, behörigheten för studier för påbyggnadsexamen och antagningen av studerande. Finansieringen av påbyggnadsexamina föreslås under försöket bli densamma som finansieringen av yrkesinriktade

specialiseringsstudier vid yrkeshögskolor.

Det föreslås att till lagen om vuxenutbildningsstöd och till lagen om stödande av arbetslösas frivilliga studier fogas bestämmelser som hänvisar till lagen om försök med påbyggnadsexamina vid yrkeshögskolorna för den tid försöket pågår.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2002. Lagarna skall gälla till den 31 juli 2005. Även efter det att lagarna upphört att gälla skall de tillämpas på ordnandet av utbildning som inletts under försöket till dess utbildningen slutförts.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLLSFÖRTECKNING.....	2
ALLMÄN MOTIVERING.....	3
1. Nuläge	3
1.1. Systemet med yrkeshögskolor.....	3
1.2. Lagstiftning	3
1.3. Systemet med högskoleexamina	4
2. Bedömning av nuläget	5
3. Propositionens mål och de viktigaste förslagen.....	6
4. Propositionens verkningar	7
4.1. Ekonomiska verkningar	7
4.2. Verkningar i fråga om organisation och personal	7
5. Beredningen av propositionen	7
DETALJMOTIVERING.....	9
1. Lagförslag	9
1.1. Lag om försök med påbyggnadsexamina vid yrkeshögskolorna.....	9
1.2. Lag om vuxenutbildningsstöd.....	11
1.3. Lag om stödjande av arbetslösas frivilliga studier	11
2. Ikraftträdande.....	11
LAGFÖRSLAGEN.....	12
om försök med påbyggnadsexamina vid yrkeshögskolorna	12
om temporär ändring av 6 § lagen om vuxenutbildningsstöd	14
om temporär ändring av 5 § lagen om stödjande av arbetslösas frivilliga studier	15

ALLMÄN MOTIVERING

1. Nuläge

1.1. Systemet med yrkeshögskolor

Det finns 29 yrkeshögskolor inom undervisningsministeriets förvaltningsområde. Dessutom finns Ålands yrkeshögskola på Åland och Polisyrkeshögskolan som är underställd inrikesministeriet. De sista temporära yrkeshögskolorna blev ordinarie från och med augusti 2000. Samtidigt avslutades den försöksverksamhet som inleddes 1991. Nätet av yrkeshögskolor omfattar samtliga landskap i landet. I Nyland finns sammanlagt nio yrkeshögskolor. I regel finns det en regional yrkeshögskola i varje landskap och dessutom också Diakoniyrkeshögskolan och Humanistiska yrkeshögskolan i flera landskap i olika delar av landet.

Yrkeshögskolorna är i allmänhet högskolor som erbjuder utbildning inom flera områden. Yrkeshögskolorna i landskapen ordnar i regel utbildning åtminstone i teknik och kommunikation, handel och administration, turism-, kosthålls- och ekonomibranschen samt hälsovård och det sociala området. Också utbildningen för yrken i kultursektorn har utvidgats under de senaste åren. År 1999 fanns det sammanlagt 300 utbildningsprogram, varav 40 på främmande språk, främst engelska. Efter den reform av utbildningsprogrammen som skall genomföras 2001 kommer antalet utbildningsprogram dock att minska till 85.

Vid utgången av 1999 deltog 96 500 studerande i olika utbildningar som leder till yrkeshögskoleexamen. I utbildning för unga deltog 79 300 studerande och i vuxenutbildning 17 200 studerande. De flesta, 31 600, studerade inom utbildningsområdet för teknik och kommunikation, medan 29 100 studerade inom handel och administration och 21 400 inom hälsovård och det sociala området. Vid yrkeshögskolorna avlades 1999 ca 9 900 examina. Sammanlagt har 29 800 personer avlagt yrkeshögskoleexamen under pe-

rioden 1994—99.

Yrkeshögskolorna har utöver grundutbildning som leder till examen erbjudit vuxenutbildning i form av korta fortbildningskurser och de ordinarie yrkeshögskolorna har haft möjlighet att ordna specialiseringsstudier som i regel omfattar 20—40 studieveckor. Specialiseringsstudier är vanligast inom teknik och hälsovård. Antalet studerande som bedrev specialiseringsstudier var i slutet av år 1999 ca 2 900 och hösten 2000 ca 4 000 studerande.

1.2. Lagstiftning

Bestämmelserna om yrkeshögskolestudier och -examina och grunderna för examina samt undervisningen finns i lagen (255/1995) och förordningen (256/1995) om yrkeshögskolestudier. Lagstiftningen gäller förutom yrkesinriktade yrkeshögskolestudier som leder till examen också vuxenutbildning i form av yrkesinriktade specialiseringsstudier och annan vuxenutbildning. Enligt 3 § 1 mom. förordningen om yrkeshögskolestudier är yrkesinriktade specialiseringsstudier fortbildningsprogram som grundar sig på yrkeshögskoleexamen och leder till yrkesinriktade påbyggnadsexamina eller andra omfattande fortbildningsprogram. Enligt förordningens 5 § omfattar de yrkesinriktade specialiseringsstudierna 20—40 studieveckor. Av särskilda skäl kan undervisningsministeriet fastställa studiernas omfattning till mer än 40 studieveckor.

Bestämmelser om yrkeshögskoleexaminans ställning i systemet med högskoleexamina och den behörighet som examina medför för offentlig tjänst eller uppgift och om specialiseringsstudier och registreringen av dessa finns i förordningen om högskolornas examenssystem (464/1998). I 1 § 3 punkten definieras yrkeshögskoleexamina som avläggs vid yrkeshögskolor och temporära yrkeshögskolor som högskoleexamina. Yrkeshögskolornas specialiseringsstudier är enligt

förordningens 12 § 2 mom. fortbildningsprogram som leder till yrkesinriktade påbyggnadsexamina eller andra omfattande fortbildningsprogram som kompletterar examenssystemet, främjar utvecklingen i yrket och som ordnas för dem som avlagt högskoleexamen eller examen på institutnivå eller examen inom yrkesutbildning på högre nivå och för andra med tillräckliga studieförutsättningar. Enligt 14 § 2 mom. kan specialiseringsstudier som ordnas av yrkeshögskolor på ansökan av den som ordnar studierna utvärderas och på basis av utvärderingen godkännas för införande i ett register som specialiseringsstudier. Om utvärdering och registrering bestäms i förordningen om rådet för utvärdering av högskolorna (1320/1995).

Trots att det enligt gällande bestämmelser i princip har varit möjligt att införa påbyggnadsexamina vid yrkeshögskolorna, har detta inte gjorts och några påbyggnadsexamina har inte heller fastställts i examenssystemet. Vid förberedelserna för yrkeshögskolornas påbyggnadsexamina väntade man bl.a. på den linje som skulle väljas i utvecklingsplanen för utbildning och forskning.

Yrkeshögskolornas finansieringssystem består av lagstadgad och av prövning beroende finansiering som beviljas för driftskostnader och anläggningsprojekt. Finansieringen av driftskostnaderna för yrkeshögskoleutbildning som leder till examen och specialiseringsstudier fastställs enligt bestämmelserna i lagen (635/1998) och förordningen (806/1998) om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet på grundval av antalet studerande och de per studerande bestämda priserna per enhet. Kommunens finansieringsandel per invånare beräknas på basis av de riksomfattande totalkostnaderna, som beräknats på basis av priserna per enhet. Enligt den nämnda lagens 20 § 1 mom. beräknas priserna per enhet vid yrkeshögskolor vartannat år på basis av de faktiska totalkostnaderna för samtliga yrkeshögskolor under året före det år då priset per enhet bestäms. Yrkeshögskolornas priser per enhet beräknas per yrkeshögskoleexamen och de kan graderas bl.a. utgående från skillnaderna i kostnaderna för olika utbildningsprogram. Enligt nämnda lagens 20 § 4 mom. är priset per enhet för yrkesinriktade specialiseringsstudier det

samma som priset per enhet för yrkeshögskolan.

1.3. Systemet med högskoleexamina

Finska högskoleexamina är enligt förordningen om högskolornas examenssystem lägre och högre högskoleexamina som avläggs vid universitet, licentiatexamina och doktors-examina som avläggs som påbyggnadsexamina samt övriga påbyggnadsexamina som nämns i förordningen, examina som avläggs vid Försvarshögskolan och vissa officersexamina samt yrkeshögskoleexamina som avläggs vid yrkeshögskolor och temporära yrkeshögskolor.

Högskolornas examensstruktur består dels av ett hierarkiskt, dels ett parallellt system av examina. Nivån på de olika examina kan bedömas utgående från deras mål, omfattning och hur krävande de är. I praktiken kan nivån på en examen bedömas på basis av längden på utbildningen, antalet studieveckor och kravet på grundutbildning.

I förordningen om högskolornas examenssystem jämföras yrkeshögskoleexamina inte med universitetsexamina, utan deras ställning definieras via den behörighet som yrkeshögskoleexamina medför så, att också en yrkeshögskoleexamen uppfyller behörighetskravet, när det krävs högskoleexamen för en tjänst eller uppgift.

Examenssystemen vid högskolorna i olika europeiska länder har utvecklats kraftigt under de senaste åren. Som ett resultat av detta kan man se att examensstrukturerna håller på att förenhetligas enligt den s.k. modellen med två cykler. Denna utveckling torde under de närmaste åren förstärkas på grund av den s.k. Bologna-deklarationen, med vars hjälp de europeiska undervisningsministrarna försökt förbättra högskoleväsendets konkurrenskraft i Europa, bl.a. genom att öka möjligheten att jämföra examensstrukturerna sinsemellan. Förenhetligandet är tydligare när det gäller universitetens examenssystem än när det gäller examensstrukturerna inom den yrkesinriktade högskoleutbildningen. Delvis beror detta på att universiteten traditionellt haft fler internationella kontakter än andra läroanstalter och högskolor och på att deras basstruktur är mycket lika, och delvis på att de yrkesin-

riktade högskolorna i Europa är rätt unga i jämförelse med universiteten.

Det har varit rätt svårt att jämföra den utveckling som skett inom examenssystemen på högre nivå eftersom högskoleväsendets struktur varierar mycket kraftigt i Europa. Högskoleväsendet i Finland påminner i fråga om strukturen mest om högskoleväsendet i Holland och Tyskland.

I Europa motsvaras Finlands yrkeshögskolesystem närmast av systemen i Tyskland (Fachhochschule) och Holland (hoger beroepsonderwijs, HBO). Tyskland reviderade 1998 den lagstiftning för både universitet och yrkeshögskolor som hade trätt i kraft 1976 så, att det blev möjligt att utveckla examina enligt Bachelor och Master-strukturen samtidigt som det blev enklare att efter genomgången yrkeshögskola fortsätta med vetenskapliga påbyggnadsstudier vid universitet. För närvarande har Tyskland parallellt både examina enligt den gamla strukturen och examina enligt Bachelor-strukturen inom högskoleväsendets bägge sektorer.

Holland genomförde en högskolereform 1993 och universiteten och högskolorna kom då att omfattas av samma lag. I Holland bereds nu en reform av systemet med högskoleexamina, och målet är bl.a. att åstadkomma en officiell ställning för de holländska yrkeshögskolornas Master-utbildning. Tills vidare ordnas Master-program i huvudsak i samarbete med utländska universitet. Dessa examina beviljas inte budgetfinansiering.

2. Bedömning av nuläget

Andelen personer i arbetskraften vilka avlagt yrkeshögskoleexamen i de viktigaste områdena ökar snabbt. År 2000 utexaminerades ca 14 000 personer som avlagt yrkeshögskoleexamen. Under de närmaste åren kommer antalet att öka till ca 20 000. De som avlagt yrkeshögskoleexamen kommer uppskattningsvis att stanna kvar i arbetslivet i 30—40 år. Det är troligt att åtminstone 10—20 procent av dem kommer att vilja höja sin kompetens under yrkeskarriären genom att söka sig till en utbildning som leder till examen. Det är därför viktigt att också de som avlagt yrkeshögskoleexamen har tillgång till mångsidiga former av fortbildning och på-

byggnadsstudier.

De snabba förändringarna i arbetslivet, internationaliseringen, den tekniska utvecklingen i omvärlden samt strukturförändringarna inom samhället och ekonomin kommer att fortsätta. Detta innebär att den vuxna befolkningens kompetensnivå ständigt måste ses över. Företagen och arbetsgemenskaperna måste ha förmåga att svara på de ökade kraven på allt bredare sakkunskap. Utbildningssystemet måste kunna tillgodose dessa behov på ett effektivt sätt. Studier som är nära kopplade till arbetslivet och kan bedrivas vid sidan om arbetet, såsom påbyggnads-examensutbildningen vid yrkeshögskolorna, bidrar till att man snabbt kan dra nytta av utbildningen och kräver inte långvarig frånvaro från arbetslivet på samma sätt som studier på heltid. En sådan lösning är således också samhällsekonomiskt lönsam och stöder särskilt förutsättningarna för en utveckling av arbetslivet på lång sikt.

Den duala högskolemodellen kan i sin nuvarande form anses vara halvfärdig, eftersom det vid yrkeshögskolorna inte finns en fortbildningsmöjlighet som leder till examen efter grundexamen. De som avlagt yrkeshögskoleexamen borde ha tillgång till mångsidiga möjligheter att upprätthålla och förbättra sin kompetens. Att skapa flexibla möjligheter att avancera också inom denna sektor vore ändamålsenligt med tanke på individens, företagens och hela utbildningssystemets utveckling. Yrkeshögskolornas påbyggnadsexamina erbjuder en yrkesinriktad och arbetslivsorienterad vuxenutbildningsmöjlighet som avviker från de nuvarande utbildningsalternativen. Den som siktar på påbyggnadsstudier efter avlagd yrkeshögskoleexamen har för tillfället endast ett alternativ, dvs. att söka sig till magisterstudier vid ett universitet i Finland eller utomlands. Införandet av en yrkesinriktad påbyggnadsexamen vid yrkeshögskolorna skulle också skapa klarhet i arbetsfördelningen mellan yrkeshögskolorna och universiteten och stärka den duala modell som införts i högskolesystemet enligt nuvarande arbetsfördelning.

Statsrådet godkände den 29 december 1999 en utvecklingsplan för utbildning och forskning för 1999—2004. Enligt planen skall påbyggnadsexamina på 40—60 studieveckor

införas gradvis på några utbildningsområden där arbetslivets behov förutsätter det. Utgående från erfarenheterna fattas beslut om utvidgningen av systemet med påbyggnadsexamina.

I statsrådets plan betonas också yrkeshögskolornas regionala roll och deras internationella konkurrenskraft. Enligt utvecklingsplanen skall yrkeshögskolornas regionala roll och verkningsfullhet effektivieras och deras förmåga att producera ny kunskap om arbetslivet, om sakkunskapen inom olika yrken och om utvecklandet av denna förbättras. I detta syfte skall yrkesinriktade påbyggnadsexamina och det tillämpade forsknings- och utvecklingsarbete som bedrivs i samråd med arbetslivet utvecklas vid yrkeshögskolorna. I planen konstateras vidare att högskolornas examenssystem skall utvecklas så att det svarar mot utvecklingsbehoven i arbetslivet samtidigt som examensstrukturernas internationella utveckling skall beaktas. En viktig utgångspunkt är att säkerställa högskolornas internationella konkurrenskraft. Denna aspekt skall också beaktas vid utvecklingen av påbyggnadsexamina i yrkeshögskolorna.

3. Propositionens mål och de viktiga förslagen

Det föreslås att den fas då påbyggnadsexamina vid yrkeshögskolorna införs organiseras som ett tidsbundet försök. Med hjälp av försöket inhämtar man information och erfarenheter när det gäller påbyggnadsexamenssystemets struktur och omfattning, arbetslivets behov och arbetslivskontakterna samt påbyggnadsexaminans ställning i högskolornas examenssystem. De områden och utbildningsprogram som tas med i försöksprogrammet skall bilda en tillräckligt mångsidig helhet för att erfarenheterna och resultaten skall kunna bedömas. Försöket skall inledas vårterminen 2002 och pågå till slutet av juli 2005. På basis av erfarenheterna kommer man att dra upp linjerna för påbyggnadsexaminans ställning och politiken gällande påbyggnadsexamina.

I försöksprogrammet skall yrkeshögskolornas påbyggnadsexamina vara betonat arbetslivsorienterade. Också deras roll inom vuxenutbildningen kommer att betonas. Via för-

söket försöker man skaffa sig erfarenheter av hur formerna för samarbetet mellan yrkeshögskolorna och arbetslivet kunde förstärkas i synnerhet på yrkeshögskolans verksamhetsområde och utnyttja den synergieffekt som forsknings- och utvecklingsarbete som utgår från arbetslivets behov erbjuder också när det gäller utvecklandet av fortbildning för personer som avlagt yrkeshögskoleexamen och redan etablerat sig i arbetslivet. Målet är också att främja yrkeshögskolornas förutsättningar för att producera ny kunskap om arbetslivet, om den yrkesmässiga sakkunskap som krävs inom olika yrken och om utvecklandet av denna. Målet är också att de som avlagt yrkeshögskoleexamen förutom möjligheten att söka till finländska och utländska universitet skall erbjudas ett alternativ baserat på yrkeshögskolornas mål, dvs. att söka sig till påbyggnadsstudier som leder till examen. Under försöket strävar man också efter att få kunskap om och erfarenhet av arbetslivs- och samarbetsfrågor i ett högskolesystem som utgår från den duala modellen.

Försöket skall genomföras inom de områden där behovet av fortbildning och kompetensutveckling till följd av den snabba utvecklingen och internationaliseringen i arbetslivet är akutast. Handel och administration, teknik och hälsovård har bedömts vara sådana branscher. Vid valet av utbildningsprogram som leder till påbyggnadsexamen läggs vikt vid yrkeshögskolornas uppgift när det gäller att förbättra kompetensen hos anställda i små och medelstora företag och inom värdfärdstjänster och stärka utvecklingsförutsättningarna för dessa branscher. Uppmärksamhet har också fästs vid arbetsfördelningen mellan yrkeshögskolorna och universiteten.

På basis av de uppställda målen, de resurser som står till buds och de kvalitets- och övriga kriterier som presenteras senare föreslås att volymen för försöket med påbyggnadsexamina i yrkeshögskolorna blir 300 nya studerande per år. Antalet utbildningsprogram som leder till påbyggnadsexamen vid yrkeshögskola föreslås i försöksskedet bli 1—2 inom de tre branscher som föreslås tas med under inledningsskedet. Undervisningsministeriet skall på framställning av yrkeshögskolan bevilja tillstånd för försök med ut-

bildningsprogram som leder till påbyggnadsexamen och fastställa utbildningsprogrammen för examen. Kvalitetskriterierna vid valet av program som tas med i försöket är yrkeshögskolans kompetens och kontakter till arbetslivet. Vid bedömningen av ansökningarna beaktas utöver detta målen för försöket samt strävan att åstadkomma en balanserad helhet regionalt och språkmässigt. Rådet för utvärdering av högskolorna kommer att bli ombett att ge ett omdöme om försöket med påbyggnadsexamina under åren 2003 och 2004.

De nuvarande specialiseringsstudierna kvarstår enligt propositionen vid sidan om påbyggnadsexamina och fortsätter att fylla andra behov av kortare fortbildning som är viktiga för arbetslivet. Specialiseringsstudierna skall kunna räknas till godo när man avlägger påbyggnadsexamen på det sätt som yrkeshögskolorna bestämmer. En omvärdering av specialiseringsstudiernas ställning är möjlig när det efter inledningsskedet fattas beslut om en utvidgning av påbyggnadsexamina. Under försöket är finansieringen av påbyggnadsexamensstudierna densamma som finansieringen av de yrkesinriktade specialiseringsstudierna.

4. Propositionens verkningar

4.1. Ekonomiska verkningar

Enligt propositionen skall studierna för påbyggnadsexamen under försöket finansieras med iakttagande av de bestämmelser i lagstiftningen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet som gäller yrkesinriktade specialiseringsstudier. Försöket skall vidare genomföras genom omfördelning av de resurser som i statsbudgeten anvisats yrkeshögskolorna för vuxenutbildning och specialiseringsstudier. Propositionen medför därför inga extra kostnader. Enligt statsbudgeten för 2001 uppgår vuxenutbildningens totala volym vid yrkeshögskolorna till sammanlagt 18 600 årsstuderandeplatser. Av denna volym är ca 4 000 årsstuderandeplatser reserverade för yrkesinriktade specialiseringsstudier. Avsikten är att ca 300 nybörjarplatser

av dessa resurser skall anslås för påbyggnadsexamina under inledningsskedet.

4.2. Verkningar i fråga om organisation och personal

Det är tänkt att försöket skall genomföras inom ramen för de deltagande yrkeshögskolornas organisation. Utvärderingen av försöken skall utföras av Rådet för utvärdering av högskolorna. Enligt propositionen skall undervisningsministeriet för försöket tillsätta en arbetsgrupp var uppgift är att följa och samordna försöket. Propositionen har således inga väsentliga verkningar i fråga om organisation eller personal.

5. Beredningen av propositionen

En systematisk debatt om behovet av påbyggnadsexamina vid yrkeshögskolorna började 1997. Rådet för yrkeshögskolornas rektorer ARENE ry inledde beredningen av frågan. Ett förslag inlämnades till undervisningsministeriet i januari 1998. ARENE ry föreslog då att påbyggnadsexamina skulle omfatta 80 studieveckor.

Undervisningsministeriets utbildnings- och forskningspolitiska avdelning tillsatte i februari 1998 en beredningsgrupp för att utarbeta en plan för organiseringen av en pilotfas och möjliga pilotområden samt ett förslag till finansiering och uppföljning av pilotfasen. Förslaget överlämnades till undervisningsministeriet i september 1998. Innan det överlämnades ordnades ett diskussionsmöte för de viktigaste samarbetsparterna. Förslaget var då att inom yrkeshögskolesektorn utveckla yrkesinriktade påbyggnadsexamina omfattande 60—80 studieveckor i nära anslutning till utvecklandet av arbetslivet.

Undervisningsministeriet bad den 19 oktober 1998 yrkeshögskolorna att under januari 1999 föreslå möjliga pilotprojekt. Sammanlagt 21 yrkeshögskolor föreslog totalt 51 preliminära planer gällande påbyggnadsexamensprojekt. Flera yrkeshögskolor hade redan då beredskap att starta påbyggnadsexamina. På grund av den internationella diskussionen om högskoleexamina ansåg man dock att det var nödvändigt att dra upp linjerna för yrkeshögskolornas påbyggnadsexamina i an-

slutning till den utvecklingsplan för utbildning och forskning som godkändes av statsrådet den 29 december 1999.

Utgående från linjerna i statsrådets utvecklingsplan bereddes vid undervisningsministeriet en ny plan för införande av påbyggnads-examina i yrkeshögskolorna. Den 14 juni 2000 ordnades ett diskussionsmöte om planen för representanter för arbetslivets organisationer och yrkeshögskolorna. Efter det har undervisningsministeriet gjort en utredning om utvecklandet av högskolornas examensstruktur. Den 28 september 2000 tillsatte undervisningsministeriet tre arbetsgrupper bestående av företrädare för yrkeshögskolorna och arbetslivet med uppdrag att göra utredningar och lägga fram förslag om behovet av påbyggnadsexamina i yrkeshögskolorna samt

om examinas struktur och inriktning inom teknik, handel och administration och hälsovård. Arbetsgrupperna överlämnade sina förslag till undervisningsministeriet den 22 november 2000. Vid beredningen har man beaktat arbetsgruppernas förslag till hur försöket skall inriktas på olika områden. Utkastet till proposition om försöket har beretts som tjänsteuppdrag vid undervisningsministeriet. Frågan har också behandlats i regeringens kulturpolitiska ministerarbetsgrupp. Rådet för yrkeshögskolornas rektorer ARENE ry och Förbundet för studentföreningar vid yrkeshögskolorna i Finland rf har ombetts ge sina synpunkter på propositionen. Även Finlands Kommunförbund har blivit ombedd att yttra sig.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslag**1.1. Lag om försök med påbyggnadsexamina vid yrkeshögskolorna**

1 §. *Syftet med försöket.* I paragrafen skall enligt förslaget bestämmas att syftet med försöket är att inhämta erfarenheter med tanke på utvecklandet av påbyggnadsexamina.

2 §. *Påbyggnadsexamen vid yrkeshögskola.* Enligt paragrafens 1 mom. är påbyggnadsexamen vid yrkeshögskola en högskoleexamen. Avsikten är att föreskriva om påbyggnadsexamina i förordningen om högskolornas examenssystem genom att lägga till påbyggnadsexamen i förteckningen över högskoleexamina.

Enligt paragrafens 2 mom. får benämningen påbyggnadsexamen vid yrkeshögskola användas endast om sådana examina som avses i denna lag. Motsvarande bestämmelse i fråga om yrkeshögskoleexamen ingår i 2 § 3 mom. lagen om yrkeshögskolestudier.

3 §. *Syftet med studierna för påbyggnadsexamen vid yrkeshögskola.* Uppnående av en tillräcklig kunskaps- och färdighetsbas, vilket anges i paragrafen, förutsätter att studierna samt kunnandet inom det egna området fördjupas och breddas. Målet är samtidigt att skapa förutsättningar för att avlägga den viktigaste delen av påbyggnadsexamen, ett lärdomsprov som består av ett utvecklingsuppdrag i arbetslivet. Avläggandet av det yrkesinriktade lärdomsprovet är en process som pågår under hela påbyggnadsutbildningen. I processen ingår förvärvande av den kunskaps- och färdighetsbas som behövs för att utföra lärdomsprovet, definition och formulering av ett arbetslivsproblem och utförande av utvecklingsuppdraget i samarbete med arbetslivet, eventuellt den egna arbetsplatsen.

4 §. *Försökstillstånd.* Enligt förslaget skall försökstillstånd beviljas av undervisningsministeriet. Tillstånd skall kunna beviljas en yrkeshögskola som uppfyller de villkor som

anges i 5 §. Tillståndet är till karaktären en förvaltningsåtgärd med fri prövning. Den sökande har således inte nödvändigtvis rätt att få försökstillstånd även om villkoren för beviljande av tillstånd uppfylls.

Enligt paragrafens 2 mom. beslutar undervisningsministeriet i samband med beviljande av tillstånd också om utbildningsprogrammet, dess namn och omfattning i studieveckor. Den styrning som gäller försöket skall hållas åtskilda från den övriga mål- och resultatstyrningen vid yrkeshögskolorna. Av denna orsak skall också nybörjarplatserna fastställas i försökstillståndet. I tillståndet kan också ingå andra villkor. Exempel på ett sådant är att utbildningsprogrammen i regel fastställs för ett år.

I paragrafens 3 mom. förbehålls en möjlighet att ändra och dra in tillståndet. En ändring av tillståndet kan komma i fråga bl.a. när det sker ändringar i utbildningsprogrammen eller i antalet nybörjarplatser i anslutning till försökstillståndet. Indragning kan bli aktuellt i synnerhet om försöket genomförs i strid mot författningarna eller försökstillståndet eller villkoren där.

5 §. *Förutsättningarna för försökstillstånd och bedömning av försöksansökan.* I paragrafen bestäms om förutsättningarna för beviljande av försökstillstånd. För att bli beaktad när försökstillstånd beviljas skall yrkeshögskolan uppfylla följande kriterier: Yrkeshögskolan skall ha varit ordinarie i minst två år. Yrkeshögskolan skall ha utexaminerat personer med yrkeshögskoleexamen inom utbildningsområdet i fråga. Likaså skall yrkeshögskolan ha erfarenhet av att ordna yrkesinriktade specialiseringsstudier inom utbildningsområdet i fråga. Yrkeshögskolan skall också ha överlärare som svarar för försöket och som uppfyller de behörighetsvillkor gällande doktors- eller licentiatexamen eller konstnärliga meriter för överlärare som föreskrivs i förordningen om yrkeshögskolestudier.

Vid bedömning av försöksansökningarna

beaktas målen för projektet och utbildnings- och arbetskraftsbehovet inom branschen. Avsikten är att särskilt se till att yrkeshögskolan har goda kontakter till arbetslivet och att det pågår ett utvecklingsarbete inom det område som påbyggnadsexamen gäller. Vid bedömningen beaktas också den riksomfattande arbetsfördelningen mellan yrkeshögskolorna så att utbildningen för påbyggnadsexamen bygger på varje yrkeshögskolas specialkompetens och starka områden och så att försöket bildar en balanserad helhet regionalt och språkmässigt sett. Påbyggnadsexamina som eventuellt kan genomföras som ett samarbete mellan två eller flera yrkeshögskolor kan dra nytta av den synergi som skapas av tillgången till flera områden och yrkeshögskolornas sinsemellan olika profilering.

Genom att påbyggnadsexamina kopplas till yrkeshögskolornas starka områden och identitet säkerställer man att utbildningsprogrammen profilerar sig så att de är sinsemellan olika och har en individuell utformning. Ur de studerandes synvinkel skapar detta valmöjligheter, trots att den kvantitativa volymen studier som leder till påbyggnadsexamina enligt planerna kommer att vara liten.

6 §. *Behörighet för studier för påbyggnadsexamen och antagning av studerande.* Enligt paragrafens 1 mom. baserar sig studierna för påbyggnadsexamen vid yrkeshögskola på en yrkeshögskoleexamen som avlagts inom ett lämpligt område. Också annan lämplig högskoleexamen kan ge behörighet för studier som leder till påbyggnadsexamen. För att betona påbyggnadsexaminas koppling till arbetslivet förutsätts dessutom att den sökande skall ha minst tre års arbetserfarenhet av området i fråga efter avlagd examen.

Enligt paragrafens 2 mom. antar yrkeshögskolan studerandena till studier för påbyggnadsexamen på basis av en särskild ansökan.

7 §. *Omfattningen av studierna för påbyggnadsexamen.* Studiernas omfattning skall på samma sätt som vid grundexamen fastställas i studieveckor. Enligt förslaget skall ett utbildningsprogram som leder till påbyggnadsexamen omfatta 40—60 studieveckor. Studierna skall i regel omfatta 40 studieveckor inom områden där grundexamen omfattar 160 studieveckor och i regel 60 studieveckor inom områden där grundexa-

men omfattar 140 studieveckor. Grundexamen och påbyggnadsexamen omfattar sammanlagt ca fem år om studierna bedrivs på heltid. Inom ett och samma utbildningsområde är påbyggnadsexamens omfattning i regel densamma.

Enligt paragrafens 2 mom. skall de studier som leder till påbyggnadsexamen ordnas så att de också kan genomföras vid sidan av arbetet och med arbete och studier alternerande.

8 §. *Strukturen hos studierna för påbyggnadsexamen.* En examen skall beroende på omfattningen innehålla 20—40 studieveckor fördjupade studier inom påbyggnadsexamens område som ordnas av yrkeshögskolorna, och ett lärdomsprov omfattande 20 studieveckor som består av ett utvecklingsuppdrag i arbetslivet.

9 §. *Övriga bestämmelser som skall tillämpas på studierna för påbyggnadsexamen.* Enligt propositionen iaktas i fråga om försöket i tillämpliga delar de allmänna bestämmelserna och förvaltningsbestämmelserna samt bestämmelserna om undervisningen och examen samt studerandena i lagen och förordningen om yrkeshögskolestudier. På basis av hänvisningsbestämmelsen skall beslut fattas av yrkeshögskolan också när det t.ex. gäller grunderna för antagningen av studerande och om ordnande av urvalsprov för studerande som ämnar avlägga påbyggnadsexamen. Likaså skall kravet på likvärdiga urvalsprinciper också gälla sökande till påbyggnadsstudier. Studerandena antas av yrkeshögskolan. Också bestämmelsen om endast en studieplats som leder till högskoleexamen skall gälla studier för påbyggnadsexamen vid yrkeshögskola. Den som studerar för påbyggnadsexamen vid yrkeshögskola skall också ha möjlighet att söka ändring hos yrkeshögskolan i bedömningen av en studieprestation. Också disciplinära bestraffningar, varning och indragning av studierätten för en viss tid, kan tillämpas när en person som studerar för en påbyggnadsexamen gör sig skyldig till en förseelse vid en yrkeshögskola.

10 §. *Avgiftsfri undervisning.* Eftersom den aktuella utbildningen leder till examen, skall undervisningen enligt förslaget också vara avgiftsfri för dem som studerar för påbyggnadsexamen vid yrkeshögskola.

11 §. *Finansiering*. Det föreslås att påbyggnadsexamensstudierna finansieras på samma sätt som de nuvarande specialiseringsstudierna. Det innebär att priset per enhet för påbyggnadsexamen vid yrkeshögskola under försöket skall vara detsamma som priset per enhet för yrkeshögskolan och att studerandena beaktas vid beräkning av kommunens finansieringsandel av driftskostnader som gäller undervisningsverksamhet och bibliotek.

12 § *Uppföljning och utvärdering av försöken*. Enligt förslaget skall undervisningsministeriet för uppföljning och samordning av försöken tillsätta en arbetsgrupp där det förutom undervisningsministeriet också finns företrädare för de yrkeshögskolor som omfattas av försöket, lärar- och studerandeorganisationerna samt arbetslivet. Arbetslivets representation bestäms på basis av de branscher som deltar i försöket.

13 §. *Närmare bestämmelser*. Paragrafen innehåller ett bemyndigande att utfärda förordning.

14 §. *Ikraftträdande*. Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2002. Lagen skall gälla till utgången av juli 2005. Lagen skall dock även efter det att den upphört att gälla tillämpas på ordnandet av utbildning som inletts medan lagen var i kraft tills utbildningen slutförts.

Försökstillstånd kan beviljas och övriga åt-

gärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

1.2. Lag om vuxenutbildningsstöd

Det föreslås att till lagens 6 § temporärt fogas en hänvisning till lagen om försök med påbyggnadsexamina vid yrkeshögskolorna. Ändringen är teknisk till sin natur.

1.3. Lag om stödjande av arbetslösas frivilliga studier

Det föreslås att påbyggnadsexamen vid yrkeshögskola temporärt fogas till lagens 5 § såsom utbildning som främjar yrkesfärdigheterna.

2. Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2002. De skall gälla till utgången av juli 2005. Lagarna skall dock även efter det att de upphört att gälla tillämpas på ordnandet av utbildning som inletts under försöket till dess utbildningen slutförts.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag**om försök med påbyggnadsexamina vid yrkeshögskolorna**

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Syftet med försöket

I syfte att inhämta erfarenheter för utvecklande av påbyggnadsexamina vid yrkeshögskolorna ordnas försök enligt vad som bestäms i denna lag.

2 §

Påbyggnadsexamen vid yrkeshögskola

Påbyggnadsexamen vid yrkeshögskola utgör en högskoleexamen. Om dess ställning i högskolornas examenssystem föreskrivs genom förordning av statsrådet.

Benämningen påbyggnadsexamen vid yrkeshögskola får användas endast om sådana examina som avses i denna lag.

3 §

Syftet med studierna för påbyggnadsexamen vid yrkeshögskola

Syftet med studier som leder till en påbyggnadsexamen vid yrkeshögskola är att utgående från yrkeshögskoleexamen och de krav som utvecklandet av arbetslivet ställer ge en tillräcklig kunskaps- och färdighetsbas och förutsättningar för att sköta sådana utvecklingsuppdrag och andra uppdrag i arbetslivet som förutsätter särskild sakkunskap.

4 §

Försökstillstånd

Undervisningsministeriet kan på ansökan av en yrkeshögskola bevilja tillstånd till försök.

Vid beviljande av tillstånd beslutar undervisningsministeriet om det utbildningsprogram som leder till påbyggnadsexamen, utbildningsprogrammets namn och omfattning och antalet nybörjarplatser samt om eventuella andra villkor.

Undervisningsministeriet kan på ansökan ändra försökstillståndet och även utan ansökan återskalla tillståndet, om det finns skäl till det.

5 §

Förutsättningarna för försökstillstånd och bedömning av försöksansökan

Förutsättningarna för beviljande av försökstillstånd är följande:

1) yrkeshögskolans tillstånd har varit i kraft i minst två år,

2) yrkeshögskolan har utexaminerat personer med yrkeshögskoleexamen inom utbildningsområdet i fråga,

3) yrkeshögskolan har ordnat yrkesinriktade specialiseringsstudier inom utbildningsområdet i fråga, samt

4) yrkeshögskolan har överlärare inom området i fråga vilka svarar för studierna för påbyggnadsexamen och vilka uppfyller de behörighetsvillkor för doktors- eller licentiatex-

amen eller konstnärliga meriter för överlärare som föreskrivs i förordningen om yrkeshögskolestudier (256/1995).

Vid bedömning av ansökningarna om försök beaktas målen för försöksprojektet, utbildnings- och arbetskraftsbehovet, kontakterna till arbetslivet samt forsknings- och utvecklingsarbetet inom utbildningsområdet i fråga samt huruvida försöket bildar en balanserad helhet regionalt och med beaktande av språkgrupperna.

6 §

Behörighet för studier för påbyggnadsexamen och antagning av studerande

Till studier för påbyggnadsexamen vid yrkeshögskola kan antas den som har avlagt lämplig yrkeshögskoleexamen eller annan lämplig högskoleexamen och som har minst tre års arbetserfarenhet av området i fråga efter examen.

Yrkeshögskolan antar studerandena till studier för påbyggnadsexamen på basis av separat ansökan som yrkeshögskolan ordnar.

7 §

Omfattningen av studierna för påbyggnadsexamen

De utbildningsprogram som leder till påbyggnadsexamen omfattar 40—60 studieveckor enligt vad undervisningsministeriet beslutar i samband med det försökstillstånd som avses i 4 §.

Yrkeshögskolan skall ordna de studier som leder till påbyggnadsexamen så att de också kan genomföras vid sidan av arbetet.

8 §

Strukturen hos studierna för påbyggnadsexamen

Läroplanen för ett utbildningsprogram som leder till en påbyggnadsexamen skall utarbetas så, att den innehåller 20—40 studieveckor fördjupade studier som ordnas av yrkeshögskolan inom påbyggnadsexamens område

och ett lärdomsprov omfattande 20 studieveckor som består av ett utvecklingsuppdrag i arbetslivet.

9 §

Övriga bestämmelser som skall tillämpas på studierna för påbyggnadsexamen

I fråga om studier för påbyggnadsexamen iaktas utöver denna lag i tillämpliga delar vad som i lagen om yrkeshögskolestudier (255/1995) och med stöd av den föreskrivs om yrkeshögskolestudier.

10 §

Avgiftsfri undervisning

Den undervisning som leder till påbyggnadsexamen är avgiftsfri för studerandena.

11 §

Finansiering

I fråga om finansieringen av den utbildning som leder till påbyggnadsexamen iaktas vad som i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (635/1998) och med stöd av den föreskrivs om finansiering av yrkesinriktade specialiseringsstudier vid yrkeshögskolor.

12 §

Uppföljning och utvärdering av försöken

För uppföljning och samordning av försöken tillsätter undervisningsministeriet en arbetsgrupp där det förutom undervisningsministeriet också finns företrädare för yrkeshögskolorna i fråga, lärar- och studerandeorganisationerna samt arbetslivsparterna.

Försöken utvärderas under försöksperioden av Rådet för utvärdering av högskolorna.

13 §

Närmare bestämmelser

Närmare bestämmelser om verkställigheten

av denna lag utfärdas vid behov genom förordning av statsrådet.

14 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2002.

Lagen gäller till den 31 juli 2005.

Lagen tillämpas på ordnandet av utbildning som inletts medan lagen var i kraft till dess utbildningen slutförts.

Försökstillstånd kan beviljas och övriga åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

2.

Lag

om temporär ändring av 6 § lagen om vuxenutbildningsstöd

I enlighet med riksdagens beslut
fogas temporärt till 6 § lagen den 28 december 2000 om vuxenutbildningsstöd (1276/2000) ett nytt 4 mom. som följer:

6 §

Utbildning som berättigar till vuxenutbildningsstöd

vid yrkeshögskolorna (/) och som leder till påbyggnadsexamen vid yrkeshögskola.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2002.
Lagen gäller till den 31 juli 2005.

Lagen tillämpas på utbildning som inletts medan lagen om försök med påbyggnadsexamina vid yrkeshögskolorna (/) var i kraft till dess utbildningen slutförts.

Vuxenutbildningsstöd kan också beviljas den som deltar i sådan utbildning som avses i lagen om försök med påbyggnadsexamina

3.

Lag**om temporär ändring av 5 § lagen om stödjande av arbetslösas frivilliga studier**

I enlighet med riksdagens beslut
fogas temporärt till 5 § lagen den 30 december 1997 om stödjande av arbetslösas frivilliga studier (1402/1997), sådant detta lagrum lyder delvis ändrat i lag 1189/1998, ett nytt 4 mom. som följer:

5 §

Utbildning som främjar yrkesfärdigheterna

Som utbildning som främjar yrkesfärdigheterna betraktas också utbildning som omfattar minst 20 studieveckor i en följd och som leder till påbyggnadsexamen vid yrkeshögskola.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2002.
Lagen gäller till den 31 juli 2005.

Lagen tillämpas på utbildning som inletts medan lagen om försök med påbyggnadsexamina vid yrkeshögskolorna (/) var i kraft till dess utbildningen slutförts.

Helsingfors den 9 mars 2001

Republikens President

TARJA HALONEN

Undervisningsminister *Maija Rask*